

**ADRODDIAD BLYNYDDOL
PWYLLGOR SAFONAU
CYNGOR GWYNEDD**

2021 - 2022

RHAGAIR GAN Y CADEIRYDD

Mae hi'n bleser a braint unwaith eto eleni cael ysgrifennu rhagair i Adroddiad Blynyddol Pwyllgor Safonau Gwynedd. Rwyf wedi bod yn aelod o'r Pwyllgor hwn ers deng mlynedd ac yn gadeirydd ers chwech a bellach mae fy nhymor yn dirwyn i ben. Hwn, felly, fydd fy nghyfraniad olaf i'r adroddiad a bydd Cadeirydd newydd yn ei lle/le tuag at ddiwedd y flwyddyn.

Ers adroddiad llynedd bu etholiad ac yn ei sgil Gyngor newydd. Llongyfarchiadau i chi ar eich ethol i'ch arswydus swydd a phob dymuniad da wrth i chi fwrw 'mlaen â'ch gwaith dros y tymor o bum mlynedd nesaf.

Ers blynyddoedd mae Safonau mewn bywyd cyhoeddus wedi bod dan y chwyddwydr. Cyhoeddwyd Egwyddorion Nolan yn 1995 mewn ymateb i ymddygiad rhai o aelodau'r Tŷ Cyffredin yng nghyfnod John Major fel Prif Weinidog y Deyrnas Gyfunol. Saif yr egwyddorion hynny o hyd ac maent yn werth eu hailadrodd yma:

Anhunanoldeb; Dylai deiliaid swyddi cyhoeddus weithredu er budd y cyhoedd yn unig. Ni ddylent weithredu er mwyn cael budd ariannol neu fudd arall iddynt eu hunain, eu teuluoedd na'u cyfeillion.

Uniondeb: Ni ddylai deiliaid swyddi cyhoeddus eu gosod eu hunain o dan unrhyw ymrwymiad ariannol nac ymrwymiad arall i unigolion neu sefydliadau allanol a allai geisio dylanwadu arnynt wrth iddynt gyflawni eu dyletswyddau swyddogol.

Gwrthrychedd: Wrth gynnal busnes cyhoeddus, gan gynnwys gwneud penodiadau cyhoeddus, dyfarnu contractau, neu argymhell unigolion ar gyfer gwobrau a buddion, dylai deiliaid swyddi cyhoeddus wneud dewisiadau ar sail rhinwedd.

Atebolrwydd: Mae deiliaid swyddi cyhoeddus yn atebol am eu penderfyniadau a'u gweithredoedd i'r cyhoedd a rhaid iddynt dderbyn unrhyw graffu a fo'n briodol i'w swyddi.

Bod yn agored: Dylai deiliaid swyddi cyhoeddus fod mor agored â phosibl ynglŷn â'r holl benderfyniadau a chamau gweithredu a gymerant. Dylent roi rhesymau dros eu penderfyniadau ac ni ddylent gyfyngu ar wybodaeth ac eithrio pan fo'n amlwg bod hynny er budd y cyhoedd.

Gonestrwydd: Mae dyletswydd ar ddeiliaid swyddi cyhoeddus i ddatgan unrhyw fuddiannau preifat yn gysylltiedig â'u dyletswyddau cyhoeddus a chymryd camau i ddatrys unrhyw wrthdaro sy'n codi mewn ffordd sy'n diogelu budd y cyhoedd.

Arweinyddiaeth: Dylai deiliaid swyddi cyhoeddus hyrwyddo a chefnogi'r egwyddorion hyn trwy arweiniad ac esiampl.

Dros y ddegawd ers i mi ymuno â'r Pwyllgor mae'r cysyniad o safonau mewn bywyd cyhoeddus ac yn y gymdeithas yn gyffredinol wedi bod yn destun trafod ffyrnig o dro i dro ac yn ddiweddar maent nôl o dan y chwyddwydr. Mewn arolwg yn ystod 2021 gan Bwyllgor Safonau mewn Bywyd Cyhoeddus y Deyrnas Gyfunol ar gyfer adolygiad manwl o brosesau yn San Steffan, nodwyd fod ymddygiad rhai gwleidyddion yn San Steffan yn ystod y Pandemig wedi bod yn siomedig a bod hyn wedi cythruddo'r

boblogaeth. Serch bod ymchwiliadau wedi datguddio camymddwyn roedd y ffaith na fu fawr o gosb, tu hwnt i ddirwy fechan i ambell un, yn destun dicter a dadrithiad yn y gyfundrefn.

O ganlyniad rydym oll yn gweithredu mewn cyd-destun dipyn yn fwy sinigaidd tuag at wleidyddion a swyddogion ar bob lefel ac mae adfer hyder y cyhoedd yn ein safonau yn her i ni gyd. I'r perwyl hwn rôl y Pwyllgor Safonau yw hyrwyddo, cynnal a gwarchod safonau ymddygiad aelodau o fewn y Cyngor a phriodoldeb yn holl drafodion y Cyngor. Yn ffodus iawn nid oes llawer o enghreifftiau o gamymddwyn yng Nghyngor Gwynedd ei hun - hir y pery hynny gobeithio.

Mae hi'n stori ychydig yn wahanol mewn ambell Gyngor Tref a Chymuned. Fe wnaeth Grŵp Tasg a Gorffen o'r Pwyllgor Safonau gyfarfu ym mis Ionawr 2022, adnabod fod angen darn o waith i ddeall yn well beth yw'r heriau sydd yn wynebu Clercod Cyngorau Tref a Chymuned a'r Cyngorwyr yng nghyd-destun y Cod Ymddygiad a pha fath o gefnogaeth sydd ei angen arnynt - yn enwedig wrth i ddisgwyliadau Llywodraeth Cymru gynyddu heb fod mwy o adnoddau ar gael. Rwyf i, fel Cadeirydd a Richard Parry-Hughes Cynrychiolydd Pwyllgor Cymuned wedi dechrau ar y gwaith a byddwn yn adrodd cyn diwedd 2022.

Cafodd un cwyn o dorri'r Cod ymddygiad ei chyfeirio atom yn ystod y flwyddyn sef fod Y Cyngorydd Mike Stevens, Cyngor Tref Tywyn, wedi methu â chydymffurfio â Chod Ymddygiad Cyngor Tref Tywyn.

Penderfynodd y Pwyllgor y dylai'r Aelod dderbyn cerydd, gan mai dyna'r gosb fwyaf y gallai'r Pwyllgor ei roi gan fod y Cyngorydd wedi ymddiswyddo o'r Cyngor cyn y gwrandawriad, a gynhaliwyd ym mis Rhagfyr 2021. Nodwyd gennym serch hynny, pe bai heb ymddiswyddo, y byddai'n debygol o fod wedi ei wahardd, a hynny am yr uchafswm posib.

Cafwyd ymateb cadarnhaol iawn gan yr Ombwdsmon i benderfyniad y Pwyllgor ac fel Cadeirydd roeddwn yn falch iawn i nodi mae'r rheswm na chafodd yr achos fynd i apêl oedd oherwydd bod Pwyllgor Safonau Gwynedd wedi gwneud ei waith mor drylwyr, gyda chefnogaeth arwrol gan y Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau.

Dylwn nodi yma fod y cofnod moel am yr achos yn yr adroddiad yn cuddio'r ffaith fod yr achos hwn wedi golygu oriau o waith i holl aelodau'r Pwyllgor yn darllen a chnoi cil dros gannoedd o dudalennau o dystiolaeth a gyflwynwyd i ni gan yr Ombwdsmon. Mawr yw fy niolch i bawb am wneud fy ngwaith i fel Cadeirydd drwy'r broses yn haws.

Ar wahân i hynny nid yw adroddiad y Pwyllgor Safonau eleni fawr gwahanol i adroddiadau arferol - bu'r Pwyllgor wrthi'n dawel yn gwneud ei waith. Hoffwn eich atgoffa fod holl raglenni a chofnodion y Pwyllgor yn ymddangos ar wefan y Cyngor yn brydlon - ac mae'n bosib cael mewnlwg i'n trafodaethau yn y cofnodion hynny. Yng nghofnodion cyfarfod Mis Gorffennaf 2022, er enghraifft, mae trafodaeth drylwyr ar y Rhaglen waith.

A dyna ni am eleni eto. Wrth i mi ffarwelio a chi am y tro olaf hoffwn ddiolch i Aelodau'r Pwyllgor, i Iwan Evans y Swyddog Monitro, Siôn Huws, y Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau ac Eirian Roberts y Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth sydd wedi bod yn cadw trefn yn y cefndir, am yr holl gymorth a chefnogaeth ar hyd y blynyddoedd. Ac mae diolch hefyd i'r Aelodau Etholedig i gyd am gynnal safonau uchel sy'n gwneud ein gwaith ninnau gymaint haws.

Diolch yn fawr

Dr Einir Young
Cadeirydd y Pwyllgor Safonau

RHAGAIR GAN Y SWYDDOG MONITRO

Mae'n deg datgan fod sawl datblygiad ynglŷn â'r fframwaith foesegol wedi cyfuno yn ystod y flwyddyn ddiwethaf i amlygu ei bwysigrwydd. Ni ellir anwybyddu'r drafodaeth ar lefel y DU ynglŷn ag ymddygiad unigol a pharch tuag at y sefydliadau a fframweithiau cefnogol. Datblygiadau sydd, efallai wedi dod ag egwyddorion Nolan i'r ymwybyddiaeth gyhoeddus eto. Cafwyd canlyniadau adolygiad Richard Penn oedd ar y cyfan yn dod i'r farn nad oedd angen newidiadau sylfaenol i'r sistem gyfredol.

Wrth baratoi at etholiadau lleol mae ffocws ar y Cod Ymddygiad a'r safonau disgwylidig yn hanfodol bwysig. Mae trefniadau anwytho yn cael eu paratoi er cyflwyno aelodau newydd ar yr un llaw i'r safonau disgwylidig ac yn gyfrwng i atgoffa aelodau sydd yn dychwelyd am dymor pellach. Mae hyn yn cychwyn gyda'r sesiynau briffio i ddarpar ymgeiswyr er esbonio trefniadau llywodraethu'r Cyngor. Amlygir y disgwyliadau sydd ar aelodau etholedig yn eu rôl fel arweinyddion cymuned boed hynny yn y siambr neu ar Twitter neu Facebook. Mae'n gyfle pwysig i greu sylfaen o ymwybyddiaeth sydd yn greiddiol i ddiwylliant o briodoldeb i gefnogi ein cyfundrefn ddemocrataidd.

Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 wedi creu dyletswyddau newydd ar Arweinyddion Grwpiau Gwleidyddol i gymryd elfen o gyfrifoldeb am hyrwyddo ymddygiad da ynghyd a chyd weithio a'r Pwyllgor Safonau. Mae'n gyfle positif i gryfhau'r cyd-berthynas bwysig sydd yn canolbwyntio ar hyrwyddo a chefnogi ymddygiad da.

Ond, yn y diwedd y consensws o amgylch y math o Gyngor rydym am ei weld a gweithio ynddo sydd yn cynrychioli'r sylfaen orau. Er bod yr adroddiad yn amlygu achosion lle fu canfyddiadau o dorri Cod rhaid gosod hyn o fewn cyd-destun nifer aelodau etholedig boed yn sirol neu yn gymunedol sydd yng Ngwynedd. Mae hyn yn cefnogi rhoi ein hymdrechion ac ymyraethau i ddatblygu a chynnal y safonau disgwylidig.

Yn olaf hoffwn gymryd y cyfle yma i roi diolch personol i Dr Einir Young ar ddiwedd ei thymor yn y Pwyllgor am ei gwasanaeth fel Cadeirydd diflino. Mae wedi dod a gweledigaeth ac arweiniad i'r rôl sydd wedi ei gydnabod nid yn unig yng Ngwynedd ond hefyd ar lefel rhanbarthol a thu hwnt. Mae'n deg dweud bydd ei chyfraniad yn goroesi ei thymor ac yn parhau i ddylanwadu ar ein gwaith i'r dyfodol

Iwan Evans
Swyddog Monitro
Cyngor Gwynedd

CYFLWYNIAD

Sefydlwyd y Pwyllgor yn 2001 o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 2000. Prif swyddogaeth y Pwyllgor yw hyrwyddo a chynnal safonau uchel o ymddygiad gan gynghorwyr ac aelodau cyfetholedig Cyngor Gwynedd, a chynghorau cymuned a thref Gwynedd. Gwna hyn mewn sawl ffordd:

- Cynorthwyo'r cynghorwyr a'r aelodau cyfetholedig i ddilyn y Cod Ymddygiad Aelodau.
- Cynghori'r awdurdod ar fabwysiadau neu ddiwygio'r Cod Ymddygiad Aelodau
- Monitro gweithrediad y Cod Ymddygiad Aelodau
- Cynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi cynghorwyr ac aelodau cyfetholedig ar faterion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad.
- Penderfynu ar gwynion a gyfeirir ato gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru fod aelodau wedi torri'r Cod Ymddygiad.
- Ystyried ceisiadau a wneir gan aelodau am oddefebau i'w galluogi i gymryd rhan mewn trafodaethau, er bod ganddynt fuddiant sy'n rhagfarnu o dan y Cod.
- Ystyried materion a gyfeirir ato dan drefn ddatrys cwynion lleol Cyngor Gwynedd
- Goruchwylio Polisi Rhoddion a Lletygarwch Aelodau Cyngor Gwynedd .

AELODAU'R PWYLLGOR

Er bod y Pwyllgor Safonau yn un o bwyllgorau Cyngor Gwynedd, mae'n cynnwys mwyafrif o aelodau sydd heb unrhyw gysylltiad â'r Cyngor neu lywodraeth leol ('Aelodau Annibynnol'). Mae hefyd yn cynnwys aelod sy'n cynrychioli buddiannau'r cynghorau cymuned ('Aelod Pwyllgor Cymunedol'), yn ogystal â thri aelod etholedig o Gyngor Gwynedd. Rhaid i Gadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor ddod o blith yr Aelodau Annibynnol.

Aelodau Annibynnol

Margaret E Jones (aelod ers 2012)

Er yn enedigol o Landrillo yn Rhos mae Margaret wedi treulio'r rhan fwyaf o'i hoes yn Chwilog. Bu'n dysgu yn Ysgol Abersoch am 32 o flynyddoedd, yn cynnwys 14 fel prifathrawes. Mae'n ddiakon yn Eglwys yr Annibynwyr Siloh, Chwilog, a bu'n Gadeirydd Cyngor Undeb yr Annibynwyr Cymraeg am 3 blynedd ac mae hi hefyd yn gyn Llywydd yr Undeb. Bu'n aelod o Gyngor Iechyd Cymuned Gogledd Gwynedd ac yn Is-gadeirydd hyd at yr ad-drefnu yn 2010. Mae hi'n aelod gweithgar o Bwyllgor Eisteddfod Chwilog ac yng ngofal y Seremoni Cadeirio.

Dr Einir Young (aelod ers 2012)

Wedi ei geni yn y Rhondda a'i magu yn Llanelli a Chwmtwrch mae Einir wedi ymgartrefu yng Ngwynedd ers dros ddeg mlynedd ar hugain. Bu'n byw am gyfnod yng Nghaliffornia ac mae wedi teithio led led y byd yn enwedig i Affrica yn gweithio gyda chymunedau ymylol. Cymru fu canolbwynt ei gwaith am bymtheg mlynedd olaf ei gyrfa ond noda mai'r un yw'r heriau sy'n wynebu cymunedau - yr angen am weledigaeth hir dymor, sicrhau fod penderfyniadau'n cael eu gwneud er gwella neu'n atal pethau rhag mynd yn waeth, integreiddio ar draws cymunedau, cyd weithio ac efallai'n bwysicaf oll cynnwys pawb. Dyma'r union egwyddorion sydd i'w gweld yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac mae hi'n frwd dros hyrwyddo'r ffyrdd o weithio sy'n cael eu hannog gan y ddeddf yn y Cyngor a thu hwnt. Mae cynnal safonau yn elfen cyn bwysiced i gynaliadwyedd ag yw ail gylchu ac arbed ynni, ac mae hi'n falch o'r cyfle o gael bod yn rhan o Bwyllgor Safonau Cyngor Gwynedd ac i'w gadeirio. Fe ymddeolodd Einir o'i swydd fel Cyfarwyddwr Cynaliadwyedd Prifysgol Bangor ddiwedd Rhagfyr 2020 ond mae'n parhau i weithio yn rhan amser ar broject Ecoamgueddfa Pen Llŷn. Mae hi'n un o Gyfarwyddwyr Ynni Cymunedol Cymru ac yn un o is-gadeiryddion yr Academi Heddwch. Yn ei hamser hamdden mae Einir yn mwynhau cerdded gyda'i chwaer a'r ci ar hyd llwybrau hir megis Llwybr Arfordir Cymru, Llwybr y Pererinion a Llwybr Llechi Eryri.

David Wareing (aelod ers 2015)

Symudodd David o Swydd Gaerhirfryn i'r Groeslon yn 2014 yn dilyn ei ymddeoliad o Heddlu Glannau Mersi. Gwasanaethodd am 26 mlynedd mewn amrywiaeth o rolau, yn fwyaf diweddar yn Adran Weithredol yr Heddlu yn y Pencadlys. Yn y swydd hon roedd yn cynllunio digwyddiadau cyhoeddus mawr, diogelwch y cyhoedd yn ystod gweithrediadau gan yr Heddlu a lleihau cymorth yr heddlu i asiantaethau allanol drwy fwy o weithio mewn partneriaeth. Roedd yn arbenigo mewn asesu risg a sicrhau cydymffurfiaeth gyda deddfwriaeth iechyd a diogelwch. Cynrychiolodd David Heddlu Glannau Mersi ar bob un o'r pum Grŵp Ymgynghorol Diogelwch o fewn yr ardal honno. Mae'n credu'n gryf bod yn rhaid i weithredoedd y rhai sydd mewn swyddi cyhoeddus fod yn dryloyw ac yn atebol.

Aled Jones (aelod ers 2016)

Brodor o Lanbedr Pont Steffan, Ceredigion yn wreiddiol yw Aled. Astudiodd radd mewn Cymraeg a Daearyddiaeth ym Mhrifysgol Aberystwyth. Ar ôl graddio ym 1999, symudodd i Gaernarfon i weithio gyda cwmni cyfieithu Cymen a daeth yn gydberchennog ar y cwmni yn 2007. Bellach mae'n cyflogi tîm o 20 aelod staff a dros 15 o gyfieithwyr llawrydd eraill. Mae'n byw ym Mangor gyda Tegwen a'r plant, Cai a Beca. Mae'n mwynhau pob math o chwaraeon a chaiff ei weld yn aml yn cefnogi Clwb Rygbi Bethesda a Chlwb Pêl-droed Dinas Bangor. Yn rhinwedd ei swydd fel cyfieithydd ar y pryd, mae ganddo brofiad helaeth o fynychu cyfarfodydd ar bob lefel o lywodraethiant felly mae mewn sefyllfa dda i arsylwi ar ymddygiad a safonau gan adnabod yr arferion gorau.

Hywel Eifion Jones (aelod ers 2019)

Wedi'i eni a'i addysgu yn Nyffryn Clwyd, roedd Eifion yn uwch reolwr gyda Banc Barclays yn gwasanaethu 34 mlynedd mewn nifer o ganghennau ledled Gogledd a Chanolbarth Cymru. Mae wedi ymgymryd â llawer o swyddogaethau gwasanaeth cyhoeddus gan gynnwys Cynghorydd Sir gyda Chyngor Ynys Mon ac aelod o Awdurdod Heddlu Gogledd Cymru. Ar hyn o bryd mae'n Ynad ar fainc Gogledd Orllewin Cymru, yn aelod o Fwrdd Pensiwn Gwynedd, Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Cyngor Gwynedd ac yn Gadeirydd Adra. Mae hefyd yn aelod o Banel Dyfarnu Cymru sy'n penderfynu honiadau o dorri'r cod ymddygiad gan aelodau etholedig Cynghorau Sir a Chymuned.

Aelod Pwyllgor Cymunedol

Cynghorydd Richard Parry Hughes (aelod ers 2017)

Magwyd Richard ar fferm yn Llanaelhaearn ac aeth i Ysgol Ramadeg Pwllheli, Coleg Amaethyddol Glynllifon, a Choleg Seale Hayne (Prifysgol Plymouth). Mae ganddo ôl radd mewn Rheolaeth Fferm. Bu yn gweithio i bartneriaeth filfeddygon yn Chwilog am dair blynedd ac yn ddarlithydd rhan amser yng Ngholeg Glynllifon, cyn prynu fferm Penfras Uchaf Llwyndyrus lle bu ei deulu yn denantiaid arni am dros dri chan mlynedd. Mae'n briod ac Eleri ac mae ganddynt dri mab. Yn gyn arweinydd Cyngor Gwynedd, mae yn dal i ffermio. Mae ganddo brofiad helaeth o bwyllgorau gan ddal swyddi fel cadeirydd Ffederasiwn Clybiau Ffermwyr Ifanc Cymru cyn ymgymryd â chael ei ethol fel aelod o gyrff cyhoeddus. Bu yn aelod o Gyngor Sir Gwynedd o 1992 hyd 1996 ac yn aelod o Gyngor Gwynedd o 1996 i 2008. Bu'n arwain Cyngor Gwynedd o 2003 i 2008 a hefyd yn lefarydd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ar yr Amgylchedd a Chynllunio yn ystod y cyfnod yma. Mae'n aelod brwd o Gwmni Drama Llwyndyrus a chefnogwr amryw o gymdeithasau eraill lleol megis, Antur Aelhaearn a Chyfeillion Eglwys Carnguwch. Mae'n gweithio'n wirfoddol fel gweithiwr achos i'r Farm Community Network. Mae'n aelod o Gyngor Cymuned Llannor ers 1992.

Aelodau Cyngor Gwynedd

Cynghorydd Dewi Roberts (aelod ers 2017)

Mae Dewi yn byw yn Llanengan ger Abersoch gyda'i wraig Bethan, ac mae ganddynt 5 o blant sydd i gyd yn oedolion. Roedd yn beiriannydd ac yn ddarlithydd peirianeg yng Ngholeg Technegol Bangor cyn ymuno â Heddlu Gogledd Cymru. Yno bu'n Dditectif yn gweithio'n lleol, rhanbarthol a chenedlaethol, cyn ymddeol ar ôl 29 mlynedd o wasanaeth.

Cafodd ei ethol ym mis Mai 2017 fel Cynghorydd Gwynedd yn cynrychioli Ward Abersoch. Ers ei ethol mae wedi Cadeirio Pwyllgor Gwasanaeth Democraidd ac mae'n Gadeirydd y Pwyllgor Craffu Gofal, Cadeirydd Pwyllgor Ardal Dwyfor, yn aelod o'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ac yn Gadeirydd Cyngor Iechyd Cymuned Gwynedd.

Yn ogystal â bod yn aelod o'r Pwyllgor Safonau, mae hefyd yn aelod o'r Cyngor Ymgynghorol Sefydlog ar Addysg Grefyddol, yn Warden Eglwys Llanengan ac yn eistedd ar Gyngor Plwyf yr Eglwys. Mae hefyd yn gwasanaethu fel Llywodraethwr ar Ysgol Abersoch ac Ysgol Botwnnog.

Cynghorydd Beth Lawton (aelod ers 2017)

Mae Beth yn byw ym Mryncrug ac yn berchen ffatri leol. Mae'n Gynghorydd Sir dros ardal Bryncrug/Llanfihangel sydd yn cynnwys pentre' Bryncrug ac Abergynolwyn. Mae hefyd yn Gynghorydd Cymuned ac yn gadeirydd Llywodraethwyr Ysgol Craig y Deryn. Mae'n weithgar ar sawl pwyllgor yn y gymuned yn cynnwys Carnifal Abergynolwyn, Ffair Wledig Bryncrug, Pwyllgor Apêl Ysbyty Tywyn a llawer eraill. Roedd yn Gadeirydd Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi Cyngor Gwynedd yn ystod 2022-12 ac mae'n gyfarwyddwr ar y cwmni hamdden newydd .

Cynghorydd Anne Lloyd-Jones (aelod ers 2017)

Mae Anne yn byw ac yn rhedeg busnes twristiaeth fferm yn Nhywyn, ac mae wedi cynrychioli Tywyn ar Gyngor Gwynedd ers 1995 a chyn hynny roedd yn aelod o Gyngor Dosbarth Meirionnydd am wyth mlynedd. Etholwyd hi'n gyntaf fel aelod o Gyngor Tref Tywyn yn 1985 a hi oedd Faeres gyntaf yn 1991, ac eto yn 2004, ac roedd yn Gadeirydd Cyngor Gwynedd yn 2009. Mae hi'n gyn-gadeirydd Pwyllgor Cynllunio Cyngor Gwynedd ac yn un o aelodau gwreiddiol Bwrdd Rheoli Cartrefi Cymunedol Gwynedd. Roedd hi'n aelod o Gyngor Iechyd Cymuned Meirionnydd, ac yn Gadeirydd presennol Cronfa Apêl Ysbyty Tywyn a'r Cylch. Mae hi hefyd yn Drysorydd cangen leol yr NSPCC ers 1989.

Mae hi'n aelod ac yn gyn-gadeirydd Ysgol Penybryn ac yn aelod ar gorff Llywodraethol Ysgol Uwchradd Tywyn.

Roedd Anne yn Gadeirydd Twristiaeth Canolbarth Cymru rhwng 2001-2016, yn aelod sefydliadol ac yn gyn-lywydd a Thrysorydd Clwb Inner Wheel Tywyn a bu'n.

Mae Anne yn briod â John ac mae ganddyn nhw dair merch a dwy wyres sy'n efeilliaid.

Y Swyddog Monitro

Mae Swyddog Monitro'r Cyngor, Iwan Evans, ynghyd a swyddogion o'r Gwasanaeth Cyfreithiol a'r Gwasanaeth Democraidaidd yn cefnogi'r Pwyllgor Safonau yn ei waith. Mae gan y Swyddog Monitro rôl statudol i sicrhau bod y Cyngor, ei aelodau a'i swyddogion yn gweithredu yn briodol ac yn gyfreithlon.

Manylion Cyswllt

- Iwan Evans, Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Swyddog Monitro. E-bost: IwanGDEvans@gwynedd.llyw.cymru Ffôn (01286) 679015
- Siôn Huws, Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau a Dirprwy Swyddog Monitro. E-bost: sionhuws@gwynedd.llyw.cymru Ffôn: (01286) 679168

GWAITH Y PWYLLGOR YN YSTOD 2021 - 2022

Mae gwaith y Pwyllgor wedi cynnwys y canlynol dros y flwyddyn (ceir rhaglen waith lawn y Pwyllgor yn yr **Atodiad 1**):

Achosion fu gerbron y Pwyllgor

Cyfeiriwyd un gŵyn o dorri'r Cod Ymddygiad at y Pwyllgor am benderfyniad yn ystod y flwyddyn.

- Yn dilyn gwrandawriad ar 8 Rhagfyr 2022 dath y Pwyllgor i'r casgliad bod yr aelod, Y Cyng. Mike Stevens, Cyngor Tref Tywyn, wedi methu â chydymffurfio â Chod Ymddygiad Cyngor Tref Tywyn gan iddo dorri'r darpariaethau canlynol:
 - 4(a) Rhaid i chi gyflawni'ch dyletswyddau gan roi sylw dyledus i'r egwyddor y dylid cael cyfle cyfartal i bawb beth bynnag fo'u rhywedd, hil, anabled, cyfeiriadedd rhywiol, oed neu grefydd.
 - 4(b) Trin pobl eraill gyda pharch ac ystyriaeth.
 - 4(c) Rhaid i chi beidio â bwlio nac aflonyddu ar neb, gan gynnwys aelodau eraill, swyddogion y cyngor neu aelodau o'r cyhoedd.
 - Daeth y Pwyllgor i'r casgliad hefyd bod yr ymddygiad yn ddigon difrifol i dorri Paragraff 6(1)(A) o'r cod, sef na ddylid ymddwyn mewn ffordd y gellid yn rhesymol ystyried ei fod yn dwyn anfri ar y swydd neu'r Awdurdod.

Penderfynodd y Pwyllgor y dylai'r Aelod dderbyn cerydd, gan mai dyna'r gosb fwyaf y gall y Pwyllgor ei roi yn dilyn ei ymddiswyddiad o'r Cyngor, ond nododd heblaw am ei ymddiswyddiad o'r Cyngor, y byddai'n debygol o fod wedi ei wahardd, a hynny am yr uchafswm posib. Croesawyd y penderfyniad gan yr Ombwdsmon. Roedd o'r farn bod y Pwyllgor, gyda chefnogaeth a chynghor y swyddogion, wedi ystyried y mater yn drylwyr gan nodi ei resymau dros y penderfyniad yn eglur ac ,fel canlyniad, bod y cais i'w gyfeirio i apêl wedi methu.

Cwynion eraill

Hysbysir y Pwyllgor hefyd o benderfyniadau'r Ombwdsmon ar y cwynion hynny na chyfeirir at y Pwyllgor am benderfyniad, a cheir crynodebau ohonynt yn **Atodiad 2**.

Goddefebau

Mae'r Cod Ymddygiad i Aelodau yn darparu na all cynghorydd gymryd rhan mewn trafodaeth os oes ganddo/i 'fuddiant sy'n rhagfarnu'. Serch hynny mae gan aelod yr hawl i wneud cais i'r Pwyllgor am ganiatâd i gymryd rhan er bod ganddo/i'r buddiant yma, h.y. goddefiad.

- Ni chyflwynwyd un cais am oddefeb i'r Pwyllgor yn ystod y flwyddyn.

Fforwm Pwyllgorau Safonau Gogledd Cymru

Mae Fforwm Pwyllgorau Safonau Gogledd Cymru yn rhoi'r cyfle i gynrychiolwyr o holl bwyllgorau safonau awdurdodau'r gogledd gyfarfod. Pwrpas y fforwm yw galluogi pwyllgorau safonau'r ardal i drafod a rhannu syniadau, arferion da ac adnoddau, a hefyd gyflwyno barn ar y cyd ar y lefel genedlaethol. Mynychir cyfarfodydd y Fforwm gan Gadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor. Erbyn hyn mae Pwyllgorau Safonau Ceredigion a Phowys wedi ymuno â'r Fforwm.

Yr Adolygiad o'r Fframwaith Foesebol

Sefydlodd y Pwyllgor Grŵp Tasg a Gorffen i drafod canfyddiadau'r Adolygiad Annibynnol o'r Fframwaith Safonau Moesebol yng Nghymru, gan roi sylw penodol i'r materion canlynol ac adrodd yn ol i'r Pwyllgor :-

- Ffurf y Pwyllgor Safonau i'r dyfodol;
- Sut y gellir gwneud y pwyllgor yn fwy gweledol ac yn fwy gweithredol o fewn y Cyngor;
- Sut y gellir cryfhau a gwneud y cysylltiad rhwng y pwyllgor a gwahanol wasanaethau'r Cyngor, megis y Gwasanaethau Democratiaeth, yn fwy amlwg.

RHAGLEN WAITH Y PWYLLGOR SAFONAU 2021-2022

14 MEHEFIN 2021

- Cymeradwyo Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 20120/21

Derbyn adroddiad ar newidiadau i'r Fframwaith Foesebol yn sgil Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021
- Ystyried Coflyfr yr Ombwdsmon
- Derbyn adroddiad ar honiadau yn erbyn aelodau

7 GORFFENNAF 2021

- Cyfarfod Arbennig i ystyried adroddiad yr Ombwdsmon ar ymchwiliad i gŵyn yn erbyn cynghorydd, a dod i benderfyniad os oedd angen bwrw ymlaen i gynnal gwrandawriad llawn.

26 HYDREF 2021

- Cyfarfod Arbennig i ystyried a phenderfynu ar gais dan Bolisi Indemniad y Cyngor gan aelod oedd yn wynebu gwrandawriad .

8 TACHWEDD 2021

- Trafodaeth ar yr Adolygiad o'r Fframwaith Safonau Moesebol i Gymru
- Ystyried Adroddiad Blynyddol yr Ombwdmon 2020-21
- Derbyn adroddiad ar honiadau yn erbyn aelodau

8 RHAGFYR 2021

- Cyfarfod Arbennig i gynnal gwrandawriad a phenderfynu ar gŵyn o dorri'r Cod Ymddygiad a gyfeiriwyd at y Pwyllgor gan Ombwdmon Gwasnaethau Cyhoeddus Cymru.

14 CHWEFROR 2022

- Ystyried adroddiad yn manylu ar ganfyddiadau ac argymhellion y Grŵp Tasg a sefydlwyd gan y pwyllgor i drafod canfyddiadau'r Adolygiad o'r Fframwaith Safonau Moesegol i Gymru.
- Cymeradwyo'r adroddiad ar ganlyniad yr ymchwiliad i'r gŵyn yn erbyn y Cynghorydd Michael Stevens o Gyngor Tref Tywyn
- Derbyn adroddiad ar honiadau yn erbyn aelodau
- Ystyried adroddiadau Blynyddol 2019-20 a 2020-21 Panel Dyfarnu Cymru

Hysbyswyd y Pwyllgor o'r penderfyniadau canlynol gan yr Ombwdsmon ar honiadau o dorri'r cod ymddygiad yn erbyn cynghorwyr sirol a chynghorwyr cymuned a thref Gwynedd:

Honiad o dorri'r Cod Ymddygiad	Penderfyniad yr Ombwdsmon
<p>Cwyn Rhif 202100258</p> <p>Cwyn gan gynghorydd tref fod cyd-gynghorydd, fel Cadeirydd Pwyllgor Personél y Cyngor, wedi methu â'i drin â pharch ac ystyriaeth mewn cysylltiad â chwyn a gyflwynwyd ganddo</p>	<p>Dim ymchwiliad.</p> <p>Dim tystiolaeth bod yr achwynydd wedi cael ei drin yn wahanol i unrhyw achwynydd arall. Roedd y penderfyniad i argymhell symud yr achwynydd o un o bwyllgorau'r cyngor yn un yr oedd gan y Pwyllgor Personél hawl i'w gymryd.</p> <p>Dim tystiolaeth bod gan y cynghorydd fuddiant amhriodol, ariannol neu bersonol yng nghanlyniad y cyfarfodydd fel yr honnir.</p>
<p>Cwyn Rhif 202101077</p> <p>Cwyn gan aelod o'r cyhoedd bod cynghorydd cymunedol wedi trydar ei gefnogaeth i safbwyntiau gwleidyddol eithafol.</p>	<p>Dim ymchwiliad.</p> <p>Dim tystiolaeth - roedd cynnwys y trydariad yn wahanol i'r honiad a wnaed yn ei erbyn</p>

<p>Cwyn Rhif 202101165</p> <p>Cwyn gan aelod o'r cyhoedd bod cynghorydd cymunedol wedi gwneud pedwar trydariad a oedd yn torri Polisi Cyfryngau Cymdeithasol y cyngor trwy wahaniaethu yn erbyn menywod, methu â dangos parch ac ystyriaeth a dwyn anfri ar y Cyngor.</p>	<p>Dim ymchwiliad</p> <p>Gellid yn rhesymol dweud bod y trydariadau y cyfeirir atynt yn y gŵyn yn dod o fewn yr hyn a ystyrir fel sylwadau gwleidyddol. Ni pherswadiwyd yr Ombwdsmon fod y cynnwys mor wael fel y byddai'n gyfystyr â thorri'r Cod. Yn ychwanegol at hyn, hyd yn oed pe bai toriad yn cael ei brofi, ni chafodd ei berswadio y byddai unrhyw gosb a allai gael ei gosod yn ymyrraeth gymesur â hawliau ECHR / HRA y Cynghorydd. Felly, ni fyddai ymchwiliad er budd y cyhoedd.</p>
<p>Cwyn Rhif 202002960</p> <p>Roedd y gŵyn yn ymwneud â sylwadau ar Facebook. Credai'r yr achwynydd eu bod yn homoffobig gyda'r bwriad o fwlio un o'i weithwyr.</p>	<p>Ar ôl cynnal ymchwiliad penderfynodd yr Ombwdsmon nad oedd angen cymryd camau pellach.</p> <p>Gan nad oedd yr aelod yn gweithredu fel cynghorydd ar y pryd ym marn yr Ombwdsmon, gallai ond ystyried honiad o ddwyn anfri ar ei swydd neu ar ei awdurdod.</p> <p>Gwadodd yr aelod fod y sylwadau yn rhai homoffobig a derbyniodd yr Ombwdsmon y gellid eu dehongli mewn ffordd wahanol. Dywedodd yr aelod nad oedd yn bwriadu nag yn disgwyl achosi unrhyw boen, ei fod yn difaru ei weithred ac yn fodlon ymddiheuro.</p> <p>Gan nad oedd cysylltiad digonol rhwng y sylwadau a'i rôl fel cynghorydd, ac yng ngoleuni esboniad yr aelod am y sylwadau a'i gydnabyddiaeth na ddylai fod wedi gwneud y sylwadau, nid oedd yn y budd cyhoeddus i gymryd unrhyw gamau pellach.</p>

<p>Cwyn Rhif 202102802</p> <p>Cwyn gan glerc am ohebiaeth gan aelod yn ymwneud â threfniadau cyfarfod y cyngor.</p>	<p>Dim ymchwiliad.</p> <p>Roedd sylwadau'r aelod am gynnal cyfarfodydd a phrosesau cwyno'r cyngor yn wleidyddol eu natur ac felly'n annhebygol o dorri'r cod.</p> <p>Nid oedd hi'n ymddangos i'r Ombwdsmon fod yr aelod wedi ceisio bwlio'r achwynydd.</p> <p>Nid oedd cynnwys e-bost penodol yn anghwrtais nac yn gallu torri'r Cod, ond roedd cysylltu gyda'r achwynydd o ystyried ei sefyllfa ar y pryd yn annoeth a byddai'n atgoffa'r aelod fod gan aelod rywfaint o gyfrifoldeb am iechyd a lles gweithwyr y cyngor.</p>
<p>Cwyn Rhif 202002215 & 202002555</p>	<p>Yn dilyn ymchwiliad cyfeiriodd yr Ombwdsmon gwynion yn erbyn y Cyngorydd Roy Owen at Banel Dyfarnu Cymru.</p> <p>Penderfynodd Tribiwnlys y dylid atal y cyngorydd rhag bod yn aelod o Gyngor Gwynedd a Chyngor Tref Frenhinol Caaernarfon am gyfnod o 9 mis neu, os yn gyfnod llai , hyd nes diwedd ei dymor mewn swydd.</p> <p>Gellir gweld penderfyniad llawn y Panel ar ei wefan (www.paneldyfarnu.llyw.cymru) neu drwy ddilyn y ddolen ganlynol:</p> <p>Penderfyniadau The Adjudication Panel for Wales (llyw.cymru)</p>

<p>Cwyn Rhif 201906873</p>	<p>Yn dilyn ymchwiliad cyfeiriodd yr Ombwdsmon gwynion yn erbyn y Cynghorydd Mike Stevens, Cyngor Tref Tywyn at y Pwyllgor Safonau.</p> <p>Penderfynodd y Pwyllgor y dylid ceryddu'r aelod. Hon oedd y gosb fwyaf oedd ar gael i'r Pwyllgor yn dilyn ymddiswyddiad yr aelod or' Cyngor Tref. Ceir manylion pellach mewn adroddiad ar wahân i'r Pwyllgor.</p>
---------------------------------------	--

Aelod y gwnaed y gŵyn yn ei (h)erbyn	
Aelod o gyngor cymuned	5
Aelod o Gyngor Gwynedd	1
Aelod o Gyngor Gwynedd a chyngor cymuned	1
Natur yr achwynydd	
Cynghorydd	3
Aelod o'r cyhoedd	3
Swyddog	1
Natur yr honiad	
Ymddygiad cyffredinol	7
Datgan Buddiant	
Ymddygiad cyffredinol a Datgan Buddiant	
Canlyniad	
Dim ymchwiliad	4
Ymchwiliad – dim tystiolaeth o dorri'r Cod Ymddygiad	0

Ymchwiliad –dim camau pellach	1
Ymchwiliad – cyfeiriad at y Pwyllgor Safonau	1
Ymchwiliad – cyfeiriad at Banel Dyfarnu Cymru	1